



کودکی

و پذیرش فعالیت‌های مشارکتی

محسن کردلو

مدیر مدرسه عمار ۲ - کرج



مقدمه

مانند کووید ۱۹ و نظیر این‌ها) زندگی مطلوب و راحت‌تری را تجربه می‌کنند و از بودن خود احساس خوشایندی خواهند داشت. اسلام دینی است که بنیان خود را بر اجتماع نهاده و این معنا را به‌صراحت اعلام کرده و در هیچ شأنی از شئون بشری موضوع اجتماع را مهمل نگذاشته است. برای فهم این نکته می‌توان ابتدا اعمال انسان‌ها را دسته‌بندی کرد و فهمید دامنه اعمال انسان چقدر وسیع است؛ به‌طوری که فکر آدمی از شمردن آن‌ها و تقسیماتی که به خود می‌گیرد، به جنس‌ها، انواع و اصفافی که منشعب می‌شود عاجز است. از سوی دیگر در این معنا می‌اندیشد که چگونه شریعت الهی آن‌ها را شمرده و به همه آن‌ها احاطه

آدمی با توجه به اقتضانات و انواع نیازهایی که دارد، نمی‌تواند به‌تنهایی زندگی کند، زیرا وقت، انرژی و امکانات برآوردن آن‌ها را به‌تنهایی ندارد و این واقعیت سرمنشأ شکل‌گیری گروه‌ها و جوامع بشری از گذشته‌های خیلی دور تا الان است. همه انسان‌ها در هر فرهنگ، جمعیت، گروه و جامعه‌ای، با مشارکت و تعاون با یکدیگر توانسته‌اند به بقا و استمرار زندگی خود و دیگران کمک کنند و در غیر این صورت بقای آن‌ها با خطر مواجه شده است. بنابراین، هرچقدر افراد بتوانند با انسان‌های دور و نزدیک خود ارتباط برقرار کنند و تعامل اثربخشی داشته باشند (به‌ویژه در زمان بروز بلایایی مثل سیل، بیماری‌های واگیر



یافته و چگونه احکام خود را به طور شگفت‌آوری بر آن اعمال، بسط و گسترش داده، به طوری که هیچ عمل کوچک و بزرگ آدمی را بدون حکم نگذاشته است و همه این احکام را در قالب‌های اجتماعی ریخته است. بنابراین، اسلام روح اجتماع را به نهایت درجه امکان در کالبد احکامش دمیده است (طباطبایی، ۱۳۶۷).

بنابراین، آموزه‌های دینی نیز بر کار تیمی و گروهی در جهت رسیدن به اهداف مطلوب تأکید زیادی کرده و فعالیت‌های تیمی را در موارد گوناگون (مسائل اقتصادی، معنوی و علمی) مهم می‌دانند. زیرا در فعالیت گروهی، به علت اینکه افکار و اندیشه‌های چند نفر در کنار هم قرار می‌گیرند، فایده‌های زیادی چون تولید ایده‌های خلاق و بکر، سهیم شدن در افکار و اندیشه‌های یکدیگر، و ایجاد وفاق و همدلی در انجام کارها برای افراد و جامعه می‌شود. بنابراین، آموزش و یادگیری انجام کارهای تیمی و مشارکتی، به دلیل بازدهی بالای آن و برای اینکه موردپسند جامعه اسلامی باشد، در تعالیم دینی ما نیز مطلوب و موردپسند است؛ به‌ویژه در آموزش و یادگیری علوم دینی. به همین منظور قرآن کریم همواره به تشکیل گروه‌ها و هسته‌های یادگیری در دین و پرورش معلمان و مبلغان دینی توصیه می‌کند: «وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ» البته قرار نیست که همه مسلمانان جهاد نظامی کنند پس چرا از هر گروهی، عده‌ای دنبال جهاد علمی و فرهنگی نمی‌روند؟ برای این که معارف دین را یاد بگیرند و وقتی به سوی مردم منطقه خود برگشتند هشدارهای لازم را به آن‌ها بدهند تا دیگر دنبال کارهای ناشایست نروند. توبه/۱۲۲».

از این دست آیات و احادیث به وفور می‌توان در تعالیم دینی یافت که نشان از اهمیت و ضرورت انجام کارهای تیمی است.

لازمه موفقیت در هر جامعه‌ای، مهارت‌های گروهی و تیمی است که باید این مهارت‌ها را از همان سنین کودکی به بچه‌ها آموزش داد؛ به این معنا که کودکان در گروه برای رسیدن به هدفی مشترک مشارکت داشته باشند و با رعایت یک مجموعه مؤلفه‌ها، مشارکت در تقسیم وظایف و ویژگی‌هایی از جمله مسئولیت‌پذیری را در خود پرورش دهند. کار گروهی مهارتی است که

نه تنها محدود به یک دوره از زندگی نمی‌شود، بلکه باید در طول زندگی در فرد پرورش یابد و محدودبودن آن به دوره خاصی از زندگی، باعث اجرای ناقص وظایف و مسئولیت‌های ما در کارهای جمعی می‌شود. مهارت‌های تیمی را باید از سنین کودکی آموزش داد. ما بسیاری از عادت‌ها، مهارت‌ها و رفتارها را در کودکی آموزش می‌دهیم و از همان اوایل زندگی این ویژگی‌ها را در شخصیت و رفتار هر فرد نهادینه و درونی می‌کنیم. بچه‌ها با انجام کار گروهی توانایی‌های خود را در گروه به اشتراک می‌گذارند و مهارت‌هایی که به صورت دسته‌جمعی کسب می‌کنند باعث ایجاد اعتمادبه‌نفس و خودباوری در آنان می‌شود. با تقویت آموزش کارهای تیمی به کودکان، در آینده افرادی با اعتمادبه‌نفس بالا، دارای روحیه مشارکت‌پذیر و متعهد را تربیت می‌کنیم؛ افرادی که مفهوم همکاری، مشارکت و دوستی را با تمام وجود درک می‌کنند و در تعاملات خود روحیه انتقادپذیری دارند؛ افرادی که قادرند در عین رفاقت و دوستی با هم، از حقوق و نظرات شخصی خود دفاع کنند و در نهایت افرادی جامعه‌پذیر برای ورود به جامعه شوند. چنین افرادی که در معرض چنین تیمی و جمعی بوده‌اند، به‌عنوان بزرگسال هم این ویژگی‌ها را به‌عنوان ارزش و مهارت در خود درونی کرده‌اند و جامعه‌ای را می‌سازند که افراد جامعه‌پذیر دارند.

از سوی دیگر، از بعد روان‌شناختی نیز در سنین ابتدایی که سن تکوین شخصیت کودکان است، انجام کارهای تیمی و مشارکتی آن را نهادینه می‌کند و اثرات ماندگاری در فرد دارد. بر اساس نظریه رفتارگرایی، ایجاد کار تیمی و مشارکتی در این دوره بهتر شکل می‌گیرد و باعث عادت



**لازمه موفقیت
در هر جامعه‌ای،
مهارت‌های
گروهی و تیمی
است که باید
از همان سنین
کودکی به بچه‌ها
آموزش داد**



اعتماد به نفس، ایده‌ها و نظرات خود را به‌طور مؤثر در محیطی گروهی بیان کنند.

□ ایجاد حس رفاقت و رقابت

زمانی که کودکان در گروه‌های هم‌سال خود مشغول فعالیت هستند، در عین حال که حس رفاقت و همکاری در وجود آن‌ها نهادینه می‌شود، حس رقابت نیز تحریک و تهییج می‌شود. در این صورت دانش‌آموزان فعالیت‌های بیشتری انجام می‌دهند تا بتوانند در رقابت مبتنی بر رفاقت نتیجه مطلوبی به دست بیاورند.

□ کاهش زورگویی میان کودکان

یکی دیگر از مزایای کار گروهی، توانایی بالقوه آن در کاهش زورگویی است. وقتی کودکان بدانند دیگران برای آن‌ها ارزش و احترام قائل‌اند و در شرایط بحرانی از آن‌ها دفاع می‌کنند، می‌تواند بالاتر از اعمال یا اظهارنظرهای آزاردهنده یک زورگو قرار گیرند و از خود دفاع کنند.

□ آمادگی برای کسب موفقیت در آینده

در جهان کنونی و با توجه به پیچیده‌تر شدن امور و حرفه‌ها، کارفرمایان معمولاً به افرادی نیازمندند که بتوانند به راحتی با همکاران خود تعامل و ارتباط اثربخش داشته باشند. آموزش فعالیت‌های تیمی در سنین ابتدایی در این مورد نیز به افراد کمک شایانی می‌کند.

■ نتیجه‌گیری

کودکانی که به‌عنوان جامعه‌سازان آینده و کسانی که به‌زودی باید وارد جامعه شوند و با قبول مسئولیت‌های متعدد (شغلی، خانوادگی و غیره) نقشی فعال بازی کنند، باید از همین سنین با انجام کارهای تیمی و گروهی آشنا شوند. زیرا یادگیری روش‌ها و فنون همکاری، مشارکت و نحوه برقراری ارتباط با دیگران، از ضروریات مهم در زندگی همه کودکان محسوب می‌شود. بنابراین، چنانچه فرد در سنین کودکی و ابتدایی این آموزش‌ها را دریافت کند، ویژگی‌ها در وی درونی می‌شوند و به این می‌انجامد که در آینده در زندگی موفق‌تر عمل کند.

* منابع

۱. قرآن کریم
۲. طباطبایی، محمدحسین (۱۳۶۷). ترجمه تفسیر المیزان.
۳. طباطبایی، محمدحسین (۱۳۶۷). ترجمه تفسیر المیزان.
۴. بنیاد علمی و فرهنگی علامه طباطبایی. قم.

تقریباً دائمی در یادگیرنده می‌شود. از سوی دیگر، فعالیت تیمی و مشارکتی از دیدگاه رویکرد مثبت‌گرایی فضیلت مهمی است که ضرورت دارد در آموزش به آن پرداخته شود و بهترین دوره، سنین ابتدایی است که دانش‌آموزان تعامل و کار تیمی را فرا بگیرند. این کار تیمی و مشارکتی، علاوه بر تأثیر بر یادگیری، در سلامتی روحی و روانی بسیار اثرگذار خواهد بود.

■ برخی از فرصت‌های دیگر کار گروهی

□ آموزش اجتماعی‌شدن و مهارت‌های ضروری اجتماعی

زمانی که کودکان در قالب گروه‌های کوچک و بزرگ در کنار یکدیگر و در جهت رسیدن به اهداف مشترک تلاش می‌کنند، خواسته یا ناخواسته مجبورند برای انجام مسئولیت محول شده به گروه با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، با یکدیگر صحبت کنند، به نظرات دیگران گوش دهند و نظرات خود را بیان کنند. از همه مهم‌تر، مجبورند خجالتی‌بودن را فراموش کنند. کار گروهی در کودکانی که ارتباط چندانی با یکدیگر ندارند، امکان دوست‌شدن را فراهم می‌کند.

□ فعالیت‌های مشارکتی و افزایش

اعتماد به نفس کودکان

کار گروهی و تعامل با دیگران به افزایش اعتماد به نفس منجر می‌شود، زیرا صدای آن‌ها توسط دیگران شنیده می‌شود. تعاون و همکاری در فعالیت‌های تیمی به کودکان می‌آموزد چگونه ارتباط بهتر و مطلوبی داشته باشند و این به نوبه خود به هر یک از اعضای تیم کمک می‌کند احساس ارزش و احترام کنند. بنابراین، کار گروهی از همین سنین ابتدایی به کودکان می‌آموزد با احترام و

فعالیت تیمی و مشارکتی از دیدگاه رویکرد مثبت‌گرایی فضیلت مهمی است که ضرورت دارد در آموزش به آن پرداخته شود